

U 77/2018 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (tiedoksiantoasetuksen muuttaminen)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 31 päivänä toukokuuta 2018 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tiedoksiantoasetuksen muuttamisesta.

Helsingissä 16 päivänä elokuuta 2018

Oikeusministeri Antti Häkkänen

Lainsäädäntöneuvos Kirsi Pulkkinen

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO
6.8.2018

EU/2018/1154

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI TIEDOKSIANTOASETUKSEN MUUTTAMISESTA

1 Ehdotuksen tausta ja tavoite

Euroopan komissio on 31 päivänä toukokuuta 2018 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa annetun asetuksen (EY) N:o 1393/2007, jäljempänä *tiedoksiantoasetus*, muuttamisesta (COM(2018) 379 final). Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja erityisesti sen oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla koskevaan 81 artiklaan.

Samanaikaisesti ehdotuksen kanssa annettiin ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa annetun asetuksen (EY) N:o 1206/2001, jäljempänä *todisteluasetus*, muuttamisesta (COM(2018) 378 final).

Tiedoksiantoasetuksessa säädetään oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa EU:n jäsenvaltioiden välillä. Tiedoksiantoasetuksen nojalla asiakirja voidaan antaa tiedoksi lähettävien ja vastaanottavien viranomaisten välityksellä, konsuliviranomaisten tai diplomaattisten edustajien välityksellä sekä postitse tai suoraan. Suomessa lähettävinä ja vastaanottavina viranomaisina toimivat pääsääntöisesti tuomioistuint.

Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa rajat ylittävää yhteistyötä asiakirjojen tiedoksiannossa digitalisaation ja nykyaikaisen teknologian käytön avulla. Ehdotuksen taustalla on komission digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia (COM(2015) 192 final).

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetuksen soveltamisala

Asetuksen soveltamisalaa (1 artikla) tarkennettaisiin oikeudenkäyntiasiakirjojen osalta siten, että asetusta olisi sovellettava oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksiantoon aina, kun vastaajan asuinpaikka on muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa oikeudenkäynti käydään.

Asiakirjojen lähettäminen sähköisesti

Asetuksen nykyisen 4 artiklan 2 kohdan mukaan asiakirjat, pyynnöt, vahvistukset, vastaanotto- ja muut todistukset sekä muut asiapaperit voidaan lähettää vastaanottaville viranomaisille millä tahansa sopivalla tavalla edellyttäen, että vastaanotetun asiakirjan sisältö vastaa täysin lähetetyn asiakirjan sisältöä ja että kaikki sen sisältämä tieto on helposti luettavissa. Ehdotetun uuden 3 a artiklan mukaan asiakirjojen lähettäminen jäsenvaltioiden viranomaisten välillä tapahtuisi jatkossa pääsääntöisesti sähköisesti. Lähettäminen tapahtuisi hajautetun tietojärjestelmän avulla, joka liittäisi yhteen kansalliset tietojärjestelmät suojatun ja luotettavan viestintäinfrastruktuurin avulla. Asiakirjat voitaisiin lähettää nopeimmalla mahdollisella vaihtoehdolla tavalla, jos asiakirjojen toimittaminen sähköisesti edellä mainitun tietojärjestelmän avulla

ei ole mahdollista odottamattoman ja poikkeuksellisen tietojärjestelmäkatkoksen takia. Ehdotetun 3 b artiklan mukaan jäsenvaltiot vastaisivat hajautetun tietojärjestelmän perustamiskustannuksista.

Osoitteen selvittämisessä avustaminen

Voimassa olevan asetuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan asetusta ei sovelleta, ellei asiakirjan vastaanottajan osoite ole tiedossa. Jos tiedoksiantopyyntöä ei voida täyttää lähetettyjen tietojen tai asiakirjojen perusteella, vastaanottavan viranomaisen on otettava yhteys lähettävään viranomaiseen nopeinta mahdollista tapaa käyttäen puuttuvan tiedon tai puuttuvien asiakirjojen saamiseksi (6 artiklan 2 kohta). Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 c artikla jäsenvaltion velvollisuudesta avustaa alueellaan muita jäsenvaltioita asiakirjan vastaanottajan osoitteen selvittämisessä. Ehdotetun artiklan mukaan jäsenvaltion tulisi avustaa osoitetietojen selvittämisessä ainakin yhdellä artiklaan sisältyvästä kolmesta vaihtoehdoisesta tavasta.

Postitiedoksianto

Asetuksen 14 artiklaa muutettaisiin siten, että postitiedoksiannossa tulisi käyttää ehdotuksen liitteenä olevaa vakiomuotoista vastaanottotodistusta. Artiklaan myös lisättäisiin säännös siitä, keitä on pidettävä hyväksyttävinä sijaistiedoksiannon saajina postitiedoksiannoa käytettäessä.

Suoran tiedoksiannon soveltamisalan laajentaminen

Voimassa olevassa 15 artiklassa säädetään oikeudenkäyntiasiakirjan suorasta tiedoksiannosta. Sen mukaan henkilö, jonka etua oikeudenkäynti koskee, voi lähettää tiedoksiannettavan oikeudenkäyntiasiakirjan suoraan vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle edellyttäen, että suora tiedoksianto sallitaan vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä.

Ehdotus laajentaisi suoran tiedoksiannon soveltamisalaa kahdella tavalla. Ensinnäkin suora tiedoksianto ei jatkossa edellyttäisi, että tiedoksiannoa pyytää henkilö, jonka etua oikeudenkäynti koskee. Siten jatkossa artiklan mukaista suoraa tiedoksiannoa voisi pyytää myös lähettävä viranomainen tai tuomioistuin. Toiseksi artiklasta poistettaisiin vaatimus siitä, että suora tiedoksianto sallitaan vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä. Jatkossa suoraa tiedoksiannoa voitaisiin siten käyttää kaikkien jäsenvaltioiden alueella.

Suora sähköinen tiedoksianto

Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi säännökset oikeudenkäyntiasiakirjan suorasta sähköisestä tiedoksiannosta. Sähköinen tiedoksianto olisi vaihtoehtoinen, postitiedoksiantoon rinnastettava tiedoksiantotapa. Ehdotetun uuden 15 a artiklan mukaan tiedoksiannettava oikeudenkäyntiasiakirja voitaisiin lähettää suoraan toisessa jäsenvaltiossa asuvalle henkilölle sähköisesti, jos jompikumpi seuraavista edellytyksistä täyttyy: a) asiakirjan lähettämisessä käytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 910/2014 tarkoitettua hyväksyttyä sähköistä rekisteröityä jakelupalvelua; b) tiedoksiannon vastaanottaja antoi oikeudellisen menettelyn alkamisen jälkeen nimenomaisen suostumuksensa tuomioistuimelle tai menettelyn aloittaneelle viranomaiselle sähköisen tiedoksiannon käyttöön kyseisessä menettelyssä.

Yksipuolinen tuomio

Voimassa olevaan 19 artiklaan ehdotetaan lisättäväksi säännös tuomioistuimen velvollisuudesta lähettää poissaolevalle vastaajalle ilmoitus oikeudenkäynnin aloittamisesta tai yksipuolisesta tuomiosta. Voimassa olevan artiklan mukaan takaisinsaantia on haettava kohtuullisen ajan

kuluessa siitä, kun vastaaja on saanut tiedon päätöksestä (4 kohta). Artiklaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että takaisinsaannille säädettäisiin kaikissa jäsenvaltioissa yhtenäinen määräaika, joka olisi kaksi vuotta yksipuolisen tuomion antamisesta.

Muut säännökset

Asetukseen ehdotetaan otettavaksi säännökset tiedoksiannosta silloin, kun oikeudenkäyntivaltion lainsäädännössä edellytetään, että ulkomaalaisen vastaajan on nimettävä oikeudenkäyntivaltiossa edustaja muiden oikeudenkäyntiin liittyvien asiakirjojen kuin haastehakemuksen vastaanottamista varten (7 a artikla).

Asetuksen 8 artiklan säännöksiä asiakirjan vastaanottamisesta kieltäytymisestä ehdotetaan tarkennettavaksi.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuusperiaatteeseen

Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen (SEUT) ja erityisesti sen 81 artiklaan.

Jäsenvaltioiden välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä siviilioikeuden alalla säädetään SEUT 81 artiklassa. Artiklan 1 kohdan mukaan unioni kehittää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Yhteistyö perustuu tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen.

Ehdotuksen oikeusperusta on asianmukainen ja ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

4 Ehdotuksen vaikutukset

4.1 Komission vaikutusarviointi

Ehdotukseen liittyy komission vaikutusarviointi (SWD(2018) 287 final) ja siitä tehty tiivistelmä (SWD(2018) 286 final).

Ehdotuksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta sekä nopeuttaa menettelyjä ottamalla sähköiset välineet käyttöön pakollisena yhteydenpitovälineenä jäsenvaltioiden viranomaisten välillä sekä edistämällä asiakirjojen sähköistä ja suoraa tiedoksiantoa. Asetuksen tulkinnanvaraisten säännösten selventäminen ja ehdotetut säännökset osoitetietojen selvittämisessä avustamisesta parantaisivat oikeuden saatavuutta ja oikeusvarmuutta.

Ehdotuksen mukaan viranomaisten välinen yhteydenpito tiedoksiantoasetuksen nojalla tapahtuisi jatkossa sähköisesti e-CODEX-sovellusten kautta. Myös samanaikaisesti annetussa todisteluasetusta koskevassa ehdotuksessa ehdotetaan, että viranomaisten välinen yhteydenpito kyseisen asetuksen nojalla tapahtuisi jatkossa sähköisesti e-CODEX-sovellusten kautta. Rajat ylittävään sähköiseen asiointiin tarkoitettujen e-CODEX-sovellusten käyttöönottokustannukset koostuisivat asiointipalvelimen (connector) hankinnasta ja ylläpidosta sekä tietoliikennesovelluksen (gateway) käyttöönotosta ja ylläpidosta. Kyseessä on keskitetty e-CODEX-palvelu, joka olisi kaikkien tuomioistuinten käytössä. Euroopan komission arvion mukaan asiointipalvelimen hankintakulut olisivat noin 20 000 euroa. Tämän lisäksi koko e-CODEX-sovelluskokonaisuuden käyttöönoton, tuomioistuinten asianhallintajärjestelmään (AIPA) integroinnin ja testauksen kulut olisivat noin 100 000 euroa. Voidaan arvioida, että kahden erillisen instrumentin käyttöönotosta aiheutuu jonkin verran lisäkustannuksia, arviolta noin 10 000—20 000 euroa.

Ehdotus edellyttäisi, että e-CODEX-sovellus integroitaisiin myös ulosottolaitoksen tietojärjestelmään, koska ulosottoviranomainen toimii tietyissä tilanteissa tiedoksiantoasetuksessa tarkoitettuna pyytävänä viranomaisena toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion täytäntöönpanoon liittyvissä, Bryssel I –asetukseen perustuvissa tiedoksiannoissa. Integroinnista ulosottolaitoksen järjestelmään voidaan arvioida aiheutuvan kustannuksia noin 80 000 euroa.

Kustannukset tarkentuvat teknisen toteutuksen täsmentämisen myötä. Kokonaiskustannuksiin vaikuttaa myös se, että Suomi on osittain ottanut käyttöön tarvittavaa infrastruktuuria aiempien hankkeiden (iSupport-hanke ja e-Evidence-hanke) yhteydessä.

Ehdotuksesta aiheutuisi jäsenvaltioille myös kustannussäästöjä. Ehdotus vähentäisi postituskustannuksia sekä tehostaisi oikeudenkäyntejä ja vähentäisi hallinnollista taakkaa ja työvoimakustannuksia.

4.2 Vaikutukset Suomen kannalta

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n mukaan haasteen tiedoksianto tapahtuu ensisijaisesti siten, että asiakirja lähetetään asianosaiselle postitse saantitodistusta tai vastaanottotodistusta vastaan. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan toimittaa myös sähköisesti vastaanottajan ilmoittamalla tavalla. Haasteen sähköinen tiedoksianto edellyttää siten vastaanottajan nimenomaisesta suostumuksesta tämän tiedoksiantotavan käyttämiseen. Ehdotettu 15 a artiklan a kohta tarkoittaisi, että myös haaste voitaisiin antaa toisessa jäsenvaltiossa asuvalle henkilölle tiedoksi sähköisesti ilman, että henkilö on nimenomaisesti suostunut tämän tiedoksiantotavan käyttämiseen.

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n mukaan asianosaisella, jota vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, on oikeus hakea takaisinsaantia siinä tuomioistuimessa, joka on antanut yksipuolisen tuomion. Takaisinsaantia on haettava kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä lukien, kun takaisinsaannin hakija hänen läsnäollessaan toimitetussa ulosmittauksessa taikka muulla tavoin todisteellisesti on saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta. Ehdotetun 19 artiklan mukaan takaisinsaantia ei voitaisi hakea, jos olisi kulunut enemmän kuin kaksi vuotta yksipuolisen tuomion antamisesta. Ehdotus rajoittaisi siten oikeutta takaisinsaannin hakemiseen silloin, kun haastehakemus on asetuksen nojalla annettu vastaajalle tiedoksi toisessa jäsenvaltiossa.

5 Ahvenanmaan toimivalta

Lainkäyttöön liittyvä sääntely kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 23 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

6 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely EU:ssa

Ehdotusta koskeva U-kirjelmäluonnos on käsitelty oikeudelliset kysymykset -jaoston (EU-35) kirjallisessa menettelyssä 28.6.—3.7.2018.

Asetusehdotuksen käsittely neuvoston siviilioikeustyöryhmässä alkanee lokakuussa 2018.

7 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää ehdotuksen tavoitteita kannatettavina. On tärkeää, että rajat ylittävää yhteistyötä asiakirjojen tiedoksiannossa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tehostetaan ja nopeutetaan digitalisaation ja uuden teknologian avulla. Ehdotuksen tavoitteena on myös parantaa asianosaisten oikeusturvaa ja oikeussuojan saatavuutta.

Valtioneuvosto kannattaa sähköisten välineiden käytön edistämistä viranomaisten välisessä yhteydenpidossa ja asiakirjojen tiedoksiannossa. Neuvotteluissa on kuitenkin tarkasteltava, onko tarkoituksenmukaista ottaa tähän yksittäiseen siviilioikeudellista yhteistyötä koskevaan instrumenttiin hajautetun tietojärjestelmän rahoitusta koskevia säännöksiä. Neuvottelujen aikana on arvioitava tarkemmin ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia.

Muutosehdotusten yksityiskohtia on vielä tarkasteltava ja huolehdittava siitä, että säännöksissä otetaan huomioon asianosaisten oikeusturvan vaatimukset. Neuvotteluissa on huolehdittava siitä, että haastehakemuksen tiedoksianto asetuksen nojalla tapahtuu kansallisessa oikeudenkäyntimenettelyssä hyväksyttävällä ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaavalla tavalla. Neuvotteluissa on lisäksi huolehdittava siitä, että asetus ei vaikuta kansalliseen yksipuolista tuomiota koskevaan sääntelyyn.